

ประชุมเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ต.บ้านแหง อ.จาง จ.ลำปาง

วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2547

ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง

จำนวนผู้เข้าร่วมประชุม 53 คน

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในตำบลบ้านแหง อ. จาง จ. ลำปาง

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนได้มีการดำเนินการรวมกลุ่มเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโดยได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดีจากเกษตรตำบล และอบต.บ้านแหง อ. จาง จ. ลำปาง ซึ่งเกษตรกรจำนวน 5 หมู่บ้านได้ดำเนินการปี 2546 ตารางที่ 1 และดำเนินต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันปี 2547 ซึ่งในหมู่ 3 หมู่ 4 และ หมู่ 7 มีการคัดพันธุ์เหมือนเดิม ส่วนหมู่ 5 และหมู่ 6 ซื้อเมล็ดพันธุ์จากที่อื่นมาปลูกดังตารางที่ 2

ในปี 2547 เกษตรกรใช้ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ทดแทนข้าวพันธุ์ กข 10 การจัดการแปลงที่ปลูกเมล็ดพันธุ์มีการติดตามดูงานตอนต้นที่มีลักษณะไม่ดีทิ้ง เมื่อเปรียบเทียบกับ การปลูกข้าวธรรมดา เกษตรกรคิดว่าใช้เวลามากกว่า เสียเวลาแต่คุ้มกว่าหากได้จำหน่ายเป็นเมล็ดพันธุ์ ซึ่งโดยทั่วไปราคา กิโลกรัมละ 12 บาท แต่มีเกษตรกรบางส่วนขายให้กับโรงสีในราคาข้าวทั่วไป กิโลกรัมละ 6 บาท

ตารางที่ 1 กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน และ พันธุ์ข้าวปี 2546-2547 ต. บ้านแหง อ. จาง จ. ลำปาง

หมู่ที่	หมู่บ้าน	เมล็ดพันธุ์ชุมชน		ชนิด	การผลิตเมล็ดพันธุ์
		46	47		
1	บ้านแหงเหนือ				สร้างกองทุนเมล็ดพันธุ์ในชุมชน ไม่มีการซื้อเมล็ดพันธุ์จากภายนอก จำหน่ายให้เกษตรกรประมาณ 3-4 ราย
7	บ้านแหงเหนือ	40		สันป่าตอง 1 และ กข 6	เกษตรกรปลูกแล้วเก็บเมล็ดไว้เอง ซึ่งเมล็ดชุดแรกได้มาจากเกษตรตำบล ปริมาณการผลิตไม่ได้จำกัดในสมาชิก แต่ละรายแต่ขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่และความสามารถในการจัดการ เมล็ดพันธุ์ที่ได้ในปี 46 ได้ขยายไปสู่เกษตรกรในหมู่ 7 ทั้งที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิก เพื่อใช้ปลูกในปี 47 ซึ่งจำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 12 บาท มีการขยายข้าวสันป่าตอง 1 ซึ่งเกษตรกรถือว่าเป็นพันธุ์ดีให้สมาชิกใช้มากขึ้น
2	บ้านแหงใต้				
3	บ้านร่องเห็ด	40+	✓	สันป่าตอง 1	ในปี 46 ได้เมล็ดพันธุ์ 700 กิโลกรัม ขยายไปในหมู่ 3 และหมู่ 8 รวมแล้วมากกว่า 200 ราย ปี 47 เกษตรกรเอาข้าวที่ได้จากปีที่แล้วมาขยายต่อ และมีสมาชิกที่เป็นแกนทำข้าวชุมชนทำเมล็ดพันธุ์ต่อ เพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์ดีใช้ต่อไปหน้า

หมู่ที่	หมู่บ้าน	เมล็ดพันธุ์ชุมชน		ชนิด	การผลิตเมล็ดพันธุ์
		46	47		
8	บ้านร่องเห็ดพัฒนา				
5	บ้านแม่อน	×	×		เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ข้าวแพร่ เนื่องจากไม่มีข้อมูลว่าหมู่บ้านใกล้เคียงมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ และไม่มี ความเชื่อถือในเมล็ดพันธุ์จากหมู่บ้านอื่น
4	บ้านบ่อฮื้อ	21		สันป่าตอง 1	ได้ขยายเมล็ดพันธุ์ใช้ภายในหมู่บ้าน ในปีนี้นักเกษตรปลูกข้าวแบบธรรมดา เนื่องจากมีความมั่นใจว่าข้าวไม่ปนแล้ว สามารถใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ในปีถัดไปได้
6	บ้านทุ่งโป่ง	×	×		ไม่ได้ใช้เมล็ดจากหมู่บ้านอื่น

ตารางที่ 2 การดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ ปี 2547 ต. บ้านแหง อ. จาว จ. ลำปาง

หมู่ที่	การดำเนินงาน
3	คัดพันธุ์เหมือนเดิม
4	คัดพันธุ์เหมือนเดิม
5	ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย) และใช้เงินกองทุนไปซื้อเมล็ดพันธุ์ดีมาเอง
6	เอาเงินส่วนตัวซื้อเมล็ดพันธุ์ แลกเปลี่ยนภายในหมู่บ้านจากคนที่เมล็ดพันธุ์ดี บางส่วนซื้อมาจากข้างนอก ต่างคนต่างทำไม่ได้รวมกลุ่ม แต่เอาเงินไปซื้อปุ๋ย
7	คัดพันธุ์เหมือนเดิม

ความหมายเมล็ดพันธุ์ชุมชน

เกษตรกรให้ความหมายเมล็ดพันธุ์ชุมชน เป็นการจัดการที่มีการรวมกลุ่มกัน เกษตรกรให้ความสำคัญกับการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ซึ่งมีผลต่อารงของเมล็ดพันธุ์ ปัญหาที่พบ ได้แก่ ปริมาณผลผลิตน้อย เพียงพอเฉพาะในพื้นที่และขยายได้ไม่มาก

ผลการผลิตเมล็ดพันธุ์ชุมชนทำให้เกิดการรวมตัว มีความสามัคคี และช่วยให้เกษตรกรได้รับการกระจายเมล็ดพันธุ์ที่ดี อย่างทั่วถึง ซึ่งการจัดการต้องทำเป็นกลุ่ม หากทำเดี่ยวมีผลทำให้ไม่ได้ราคา

ปัจจัยที่นำไปสู่ซึ่งความสำเร็จของการผลิตเมล็ดพันธุ์

เกษตรกรให้ความสำคัญต่อความสามัคคีและการเรียนรู้วิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ถูกต้องและถือว่าเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของเมล็ดพันธุ์ชุมชน

กลุ่มที่เข้าร่วมประชุม

หมู่ที่ 3	จำนวน	8	คน
หมู่ที่ 4	จำนวน	6	คน
หมู่ที่ 5	จำนวน	12	คน
หมู่ที่ 6	จำนวน	12	คน
หมู่ที่ 7	จำนวน	12	คน
หมู่ที่ 8	จำนวน	2	คน

แหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าวในตำบลบ้านแหง

1. เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์เอง โดยทั่วไปเกษตรกรจะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองประมาณ 3 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี ซึ่งจะทำให้ข้าวกลายพันธุ์และคุณภาพลดลง
2. ซื้อจากส่วนราชการ เช่น ศูนย์วิจัยข้าวแพร่ และสถานีทดลองข้าวพาน จ.เชียงราย
3. เมล็ดพันธุ์ชุมชน อาจเป็นการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในพื้นที่

ชนิดของเมล็ดพันธุ์

- เมล็ดพันธุ์คัด อยู่ที่ศูนย์วิจัยข้าว กรมวิชาการ
- เมล็ดหลัก อยู่ที่ศูนย์วิจัยข้าว
- เมล็ดพันธุ์จำหน่าย ส่งให้ศูนย์ขยาย

กลุ่มทำงานเรื่องข้าวที่ อ.งาว

- ดร.บุญรัตน์ เอาข้าวมาทดลองกับหมู่ 4 ซึ่งในปี 2547 นี้ คุณนิทัศน์จะมาปลูกวันที่ 24 ก.ค. จำนวน 22 พันธุ์ (แปลงของเกษม หมู่ 4) เป็นงานทดลองข้าวให้ชาวบ้านคัดเลือกพันธุ์ดี
- และถ้าได้พันธุ์ดีขึ้นมาแล้วเกษตรกรจะมีโอกาสขยายเชื้อพันธุ์ได้อย่างไร เพื่อผลิตเป็น “เมล็ดข้าวชุมชน”

ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในการทำเมล็ดพันธุ์ชุมชน

ฝน ในระยะเก็บเกี่ยว และการดูแลหลังการเก็บเกี่ยวมีผลต่อความเสียหายของเมล็ดพันธุ์และเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญ ซึ่งขั้นตอนที่สำคัญต้องตากให้แห้ง อย่างน้อย 3 แดด

ตารางที่ 3 สิ่งที่เกิดขึ้นและปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ชุมชน ต. บ้านแหง อ. จาว จ. ลำปาง

หมู่ที่	สิ่งที่เกิดขึ้น	ปัญหา
7	ได้ผลผลิตมากกว่าเดิม 20% เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ดี ด้านทานโรคได้ดี เป็นเพราะพันธุ์สันป่าตอง 1 สามารถทำให้ชุมชนมีเมล็ดพันธุ์ที่ดีใช้กัน	ขายได้ราคาถูกกว่า กข 6 เป็นเรื่องของพันธุ์ (สปต. 1 ราคา กิโลกรัมละ 4.50 บาท ในขณะที่ กข 6 ราคา กิโลกรัมละ 6 บาท) ตอนข้าวออกใหม่เวลาหนึ่งจะแฉะ ตอนเป็นกล้าตอนลำบาก รากเยอะ
6	ใช้พันธุ์ข้าวที่ดี ได้ผลผลิตมากขึ้น น้ำหนักดี	แต่ละคนทำนาแตกต่างกัน บางคนทำนาที่ลุ่มที่สูง พันธุ์ข้าวไม่ค่อยสมบูรณ์เหมือนกันทุกคน แต่ถ้าคนไหนข้าวไม่ค่อยสมบูรณ์จะแลกเปลี่ยนกันตามพื้นที่เคยทำมาก่อน
4	ได้ผลผลิตเพิ่ม ด้านทานโรคได้ดี ลำต้นแข็งแรง เก็บเกี่ยวง่าย ทำให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชน	ระยะเวลาการปลูกสั้น (3 ปีขึ้นไปมักกลายพันธุ์) ถอนต้นกล้าลำบาก
3, 8	ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อพันธุ์จากที่อื่น มีเมล็ดพันธุ์ที่ดีใช้ในชุมชน เพิ่มผลผลิตและได้ราคาที่เป็นที่ต้องการของตลาด	ความไม่ไว้วางใจในชุมชน ได้ราคาไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่มีองค์กรรองรับว่าเป็นเมล็ดพันธุ์ดี
5	ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากและด้านทานโรคได้ดี	ถอนกล้า 3 ปีขึ้นไปจะเปลี่ยนพันธุ์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ต.บ้านแหง อ.งาว จ.ลำปาง

วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2547

ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง อ.งาว จ.ลำปาง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1	นายอินแก้ว มาลัยวัลย์	116 ม.3	
2	นายใจ โกเมนทร์	124 ม.3	
3	นายปิ่น ใจจันทร์	44 ม. 3	
4	นายประดิษฐ์ วันดี	59 ม.3	
5	นายแก้วมา สมภาร	58 ม.3	
6	นายเปลี่ยน เทพวัง	127 ม.3	
7	สร้อย โพธิ์แก้ว	188 ม.3	
8	นายลำเนา ใจจันทร์	191 ม.3	
9	นายเกษม กล้าหาญ	147 ม.4	06-2053574
10	นางจู เสียงใส	209 ม.4	
11	คำอ้าย เสียงใส	170 ม.4	
12	วุ่น บุญแท้	57 ม.4	
13	รบ กล้าหาญ	172 ม.4	
14	นางมาลัย เป็งพะยอม	84 ม.4	07-1886018
15	นายจันทร์คำ คำปิ่น	72 ม.5	
16	นายล้วน อนุมัติ	3 ม.5	
17	นายปฐม วันดี	74 ม.5	
18	นางจำปี ขวัญยืน	25 ม.5	
19	นางวิภา วังทอง	21/1 ม.5	
20	นางอุทิน เกียทอง	41 ม.5	
21	นางมอนแก้ว กิจสินธิ	131/1 ม.5	
22	นางคำปิ่น ชมเชย	121 ม.5	
23	นางอำพัน ขวัญยืน	27/1 ม.5	
24	นางสมบุญรณ์ ฟั่นเพียร	112/1 ม.5	
25	นายสนั่น ปิงผล	114 ม.5	
26	นายดำ เสียงทา	53 ม.5	
27	นายสมเกียรติ งามสะอาด	4 ม.6	09-9322592
28	นายบุญมี ปัญญาแสน	29 ม.6	
29	นายผัด สายปัญญา	2 ม.6	
30	นายทงไชย ลาดปะละ	40 ม.6	
31	นายสัดดี ท้าวมณี	16 ม.6	

ลำดับ	ชื่อ – สกุล	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
32	นายคราญ สุยาลังกา	28 ม.6	
33	นายสุรเดช ธิปละ	66 ม.6	
34	นายสุวิษ เมฆอากาศ	46 ม.6	
35	นายสมบุญรณ์ กันทะวงศ์	32 ม.6	
36	นายแดง คำอุ่น	57 ม.6	
37	ขจร ลาดปะละ	50 ม.6	
38	นายสมประสงค์ แสงคำ	70 ม.6	
39	นายเกษม คำนิล	112 ม.7	
40	นายผัด ใจจิต	121 ม.7	
41	นางศรีวรรณ จักรแก้ว	110 ม.7	
42	ก๊วน กองนาก	140 ม.7	
43	นางทองทิพย์ บัวผัน	31 ม.7	
44	นางสมจิต สักดิ์ภูวดล	87 ม.7	054-261418
45	นางหมุด เขียงทอง	87 ม.7	
46	นายปรีท แสงอนันต์	45 ม.7	01-7654950
47	นายสิน จันทรผา	72 ม.7	01-0303285
48	สมพิศ แสงอนันต์	45 ม.7	
49	คณิงนิล ลือโสภา	53 ม.7	
50	อัมพร สร้อยสนธิ์	166 ม.7	
51	นายศรี ไม้กินหอม	187 ม.8	
52	นายประสิทธิ์ เมืองงาว	38 ม.8	01-9934296
53	นายอุทัย บำเพ็ญ	กรรมการ/เลขานุการศูนย์ ถ่ายทอดเทคโนโลยี	06-1925119